

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

postmottak@kd.dep.no

D: 14.09.2017
S: 6 side(r)
R:
A: 2017002718 KNO

HØRINGSSVAR - INNSPILL TIL REVISJON AV LANGTIDSPLANEN FOR FORSKNING OG HØYERE UTDANNING

Norsk studentorganisasjon (NSO) ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill i forbindelse med revisjon av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Høringsuttalelsen har tatt utgangspunkt i tre av temaene statsråden ber om innspill på.

Vi velger å svare på noen av spørsmålene stilt i KDs høringsbrev under ett, da enkelte spørsmål for NSO omhandler det samme.

HVA FUNGERER GODT I DEN NÅVÆRENDE LANGTIDSPLANEN, OG HVA FUNGERER MINDRE GODT? & ER DET TEMAER OG PERSPEKTIVER SOM BØR REFLEKTERES STERKERE I PLANEN?

Da langtidsplanen ble lagt frem i 2014 var det med skuffelse NSO så at planen hadde en overfladisk og for det meste fraværende tilnærming til høyere utdanning som tema i seg selv og til sammenhengen mellom høyere utdanning og forskning. For NSO handler derfor den viktigste endringen i denne revideringen om at det i planen blir inkludert målsetninger for å løfte høyere utdanning og konkrete satsinger for å bedre koble sammen forskning og utdanning. Universiteter og høyskolars oppdrag med forskning og utdanning bør være likestilte. For at det skal skje må det satses like mye på begge, og begge må gis like mye oppmerksomhet og prioritet når det kommer til målsetninger og tiltak i strategier og planer.

Vi mener derfor at kunnskapstriangelet må gjennomsyre hele planen. Til alle områdene planen tar for seg må det dermed arbeides med hvordan både utdanningen, forskningen og innovasjonen ved universiteter og høyskoler skal bidra til utvikling og måloppnåelse. For NSO er veien frem mot institusjonenes kunnskapsutvikling for å nå svar på samfunnets utfordringer best møtt ved at forskning, utdanning og innovasjon hele tiden sees under ett. For oss handler dette om et spekter av tiltak og tilnærminger som vi her kort skisserer:

- At nye studenter på lavere grad introduseres til faktisk forskningsarbeid tidlig i studiene for å bli kjent med hvordan forskning foregår.
- At studenter allerede på lavere grad får erfaring med metoder og verktøy som benyttes i gjennomføring av forskning både til innsamling av data og analysing av data.
- At studenter får erfaring i å formidle kunnskap til andre enn kun medstudenter, forelesere og sensorer.

- At studenter får erfaring med å arbeide med aktuelle problemstillinger, de samme problemstillingene som deres forelesere arbeider med.
- At studenter på alle utdanningsnivåer skriver oppgaver i tilknytning til forskningsprosjekter.
- At studenter deltar som aktive deltakere i forskningsgrupper og forskningsprosjekter.
- At finansiering fra Norges forskningsråd på enkelte områder, som for eksempel SFF eller FRIPRO, har krav om studentdeltakelse i prosjektet.
- At studenter, spesielt på masternivå, får innsyn i prosessene med utvikling av forskningsprosjekter; blant annet prosjektsøknader og samarbeid med forskere andre steder.
- At vitenskapelig ansatte som driver med fremragende forskning også underviser og veileder.
- At studenter gjennom deltakelse motiveres til videre forskning og forskningskarriere.

NSO savner at langtidsplanen anerkjenner at for at ny kunnskap utviklet ved universiteter og høyskoler skal møte samfunnets behov og bidra til samfunnsutvikling, må studentene som utdannes sitte igjen med oppdatert kunnskap og kompetanse som gjenspeiler den kontinuerlige utviklingen innenfor sitt fagfelt. For at det skal skje må studentene være tilstede der denne kunnskapen oppstår – altså i forsknings- og innovasjonsprosjektene. Denne kompetansen må dreie seg om hvordan kunnskap utvikles, og ikke bare hvordan man finner kunnskap som andre har utviklet. Dette er kompetanse som NSO opplever at studenter i høyere utdanning i alt for liten grad sitter igjen med etter endt utdanning i dag.

Det siste punktet på listen vår er særlig aktuelt for å sikre at vitenskapelige stillinger som utlyses ved universiteter og høyskoler i Norge i fremtiden også har norske søkere, slik at norsk akademia ikke utelukkende blir avhengig av utenlandske søkere for å opprettholde høyt nivå på utdanningen og forskningen som foregår her hjemme. Samtidig bør det være et mål for norsk akademias anseelse internasjonalt at vi klarer å utdanne kandidater som er i stand til å konkurrere om ansettelser i rekrutteringsstillinger i utlandet.

HVA ER DE STØRSTE HINDRINGENE FOR Å NÅ MÅLENE I PLANEN, OG HVORDAN KAN VI OVERVINNE DEM?

Tverrfaglig kompetanse

Satsningsområdene som er beskrevet i LTP er store overordnede temaer som omfavner flere fagfelt. For at man skal kunne oppnå den beste og mest relevante kunnskapen og arbeidskraften innenfor disse feltene er det viktig at det satses på tverrfaglig kunnskap både for ansatte og studenter. Dette innebærer blant annet at studenter må ha mulighet til å ta bachelor- og masterutdanninger som er tverrfaglige, slik at samfunnet får den relevante arbeidskraften som trengs. Slik tverrfaglighet kan både dreie seg om at en økonomistudent skal ha mulighet til å ta språkfag i tysk, ettersom Norge har mye handel med Tyskland, eller at studenter skal ha mulighet til å ta fag innenfor innovasjon eller entreprenørskap for å kunne starte egne bedrifter og å bringe nye innovasjoner ut i livet. - Hvordan skal vi ellers kunne skape fornyelse i offentlig sektor eller et omstillingsdyktig næringsliv?

NSO anser det derfor som viktig at dagens utdanningsstruktur myknes opp fra å primært legge opp til spissede og spesialiserte utdanninger innenfor enkelte felt, til å også omfavne de mulighetene som ligger i å åpne opp for at studentene får mulighet til å tilegne seg mer tverrfaglig kompetanse. For å skape effektivitet og relevans vil det være merkelig om studenter skal måtte ta en ekstra årsenhet for å oppnå denne kompetansen, og for å sikre den omstillingskompetansen samfunnet trenger fra kunnskapssektoren er det helt nødvendig med et godt samarbeid på tvers av fagmiljøene.

Det er viktig at studenter fra ulike fagfelt får mulighet til å møtes på tvers av utdanninger, både for å bli kjent med arbeidsformer fra arbeidslivet som blant annet prosjektgrupper, men også for å kunne finne ut hvem man kan samarbeide med når man er ferdig utdannet. Et godt eksempel på dette er emnet «Eksperter i team» som er obligatorisk for alle masterstudenter ved NTNU. Her søker

studentene seg inn på ulike temaer, og blir plassert i grupper basert på at studentene har ulike utdanningsbakgrunn.

NSO mener universiteter og høyskoler på dette området må utfordres til å finne nye løsninger slik at dagens utfordringer med ansattforhold og timeregnskap internt mellom institutter på institusjoner ikke er til hinder for at en person som er ansatt på et institutt kan forelese i et emne på et annet institutt på samme institusjon. Det burde være helt naturlig at en person ansatt ved et institutt for, for eksempel statsvitenskap også skal kunne undervise ved et institutt for historie. Dette skjer ofte ikke i dag på grunn av interne administrative systemer. Dette hindrer tverrfaglighet i utdanningene.

PÅ HVILKE OMRÅDER KAN DET VÆRE BEHOV FOR NYE OPPTRAPPINGSPLANER OG/ELLER VIRKEMIDLER? BEGRUNN OG PRIORITER.

Bygg og infrastruktur

Dagens plan fokuserer hovedsakelig på to spesifikke bygningsprosjekter. NSO mener den reviderte langtidsplanen må skape forutsigbarhet, samt adresse og synliggjøre behovet som finnes for satsing på bygningsmasse ved høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. I forbindelse med tildelinger av nye studieplasser kan finansiering i form av resultatkomponenten sies å gi finansiering i feil rekkefølge. Regjeringen må derfor ta høyde for at institusjonene som får tildelt nye studieplasser på bakgrunn av LTPs satsinger, faktisk har kapasitet til å ta imot studentene. Det er viktig at institusjonene derfor får tildelt midler i forkant for å kunne ruste opp og/eller utvide kapasiteten ved sine respektive bygg.

NSO anser det som viktig at midlene som blir gitt til leie og vedlikehold av høyere utdanningsinstitusjoners bygningsmasse skal øremerkes over statsbudsjettet og ikke gå ut over institusjonenes handlingsrom.

For å sikre god undervisning som vil skape de beste yrkesutøverne, må undervisningsrom utstyres med moderne utstyr og teknologi. Videre må undervisningsrommene også utformes i henhold til hva forskningen viser at skaper det beste læringsutbyttet.

Det er også nødvendig å utstyre laboratorier og øvingsrom med den nyeste teknologien og arbeidsverktøy innenfor det relevante arbeidsfeltet, slik at studentene lærer seg å bruke de nyeste og mest relevante verktøyene før de entrer yrkeslivet. Dette vil bidra til mer effektiv og relevant arbeidskraft ettersom nye arbeidslivskandidater allerede evner å bruke disse ute i arbeidsfeltet. Det er også nødvendig for at utdanningene skal være i tråd med læringsutbyttebeskrivelser i kvalifikasjonsrammeverket.

For å oppnå dette må utdanningsinstitusjonene ha undervisere som innehar kompetanse til å bruke det nyeste utstyret. Ansatte trenger å kontinuerlig oppdatere seg på relevant utstyr og verktøy slik at de kan tilby god undervisning basert på den nyeste forskningen og utviklingen. Det er viktig at langtidsplanen etter revidering synliggjør hvordan digitalisering bidrar til økt utdanningskvalitet. Digitalisering er blant annet viktig for varierte lærings- og vurderingsformer, men også for mer effektivt samarbeid på tvers av institusjoner og fagmiljø. Dette fordrer at det stilles krav til at institusjonene benytter seg av de digitale verktøyene man har i dag, men også at institusjonene effektivt holder seg oppdatert på og implementerer nye løsninger som bidrar til økt kvalitet og tilgjengelighet. NSO mener derfor at vitenskapelige ansattes digitale kompetanse må ses i sammenheng med stortingsmeldingen om kvalitets tiltak om høyere krav til pedagogisk basiskompetanse og undervisningserfaring ved ansettelse, og spesielt opprykk i vitenskapelige stillinger. Digital kompetanse bør her inkluderes i basiskompetansen, med spesielt fokus på pedagogisk bruk av digitale hjelpemidler.

NSO forventer at revidert langtidsplan inneholder krav om at:

- Det skal foreligge en investeringsplan basert på en oversikt over vedlikeholdsetterslepet på bygg blant høyere utdanningsinstitusjoner.

- Midlene som blir gitt til forvaltning, leie og oppussing av høyere utdanningsinstitusjoners bygningsmasse skal øremerkes over statsbudsjettet.
- Undervisningsrom må utformes og utstyres med det utstyret som forskning viser at gir den beste undervisningen. Det må også stilles krav til at undervisere gis opplæring i pedagogisk bruk av relevant utstyr.

Nasjonale konkurransearenaer

En viktig del av å realisere kunnskapstriangelet vil bestå av å løfte fokus på utdanning for å bidra til å likestille det med fokuset som i dag ligger på forskning og innovasjon. NSO mener at Sentre for fremragende utdanning (SFU) i dag et sentralt virkemiddel for å synliggjøre institusjonene er fremragende når det kommer til utdanning og undervisning. SFU ordningen får i dag tildelt langt færre midler enn de andre senterordningene, og NSO mener at SFU-ordningen nå bør utvides til å dekke en større bredde av sektoren, samt at finansieringen av SFU-ordningen må økes. Dette omfatter både nye og allerede etablerte sentre. Det er viktig at disse pengene skal komme fra friske midler, og ikke fra institusjonene sin basisfinansiering.

For å skulle se de ulike komponentene i kunnskapstriangelet sammen, bør revidert langtidsplan også inneholde krav om at forskningen som kommer ut fra senterordningene SFU, Sentre for fremragende forskning (SFF), Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) og andre konkurransearenaer tas med inn og brukes i undervisningssituasjoner. For å muliggjøre at forskningen også skal komme hele utdanningssektoren til gode, må det stilles krav om at forskningen skal publiseres og gjøres tilgjengelig i åpne kanaler.

Det er i dag Norges Forskningsråd (NFR) som fører tilsyn med de konkurransearenaene som er tilknyttet forskning, mens NOKUT fører tilsyn med SFU. Det er viktig at man i utvikling av nye konkurransearenaer jobber med å legge til rette for at det nye organet som vil ta over NOKUT sine arbeidsoppgaver og NFR kan samarbeide på en hensiktsmessig måte som vil ivareta både forsknings-, utdannings-, undervisnings- og innovasjonsaspektet i nye konkurransearenaer.

NSO forventer at revidert langtidsplan inneholder krav om at:

- Det skal tildeles friske midler til SFU-ordningen.
- Det skal satses på nasjonale konkurransearenaer med fokus på utdanningskvalitet, uten at dette går på bekostning av institusjonenes basisfinansiering.
- Det skal stilles krav om at forskningen fra nasjonale konkurransearenaer brukes i undervisning.

Open Sciences

NSO er svært positive til regjeringens forslag om at all offentlig finansiert forskning skal legges ut åpent innen 2024. Dette er noe NSO mener burde forankres også i LTP. Vi ønsker å minne om at en satsning på fullstendig åpenhet av forskning innen 2024 vil medføre økonomiske belastninger for universiteter og høyskoler, som skal dekke god fagfelleevaluering og publiseringskostnader. Utviklingen når det gjelder kostnader bør følges opp for å se på hvordan markedskreftene i publiseringsverden endrer seg med krav om åpen publisering, og hvor i systemet kostnadene overføres. NSO mener det er viktig at det følges med på hva som er institusjonenes reelle kostnader ved publisering.

NSO mener revideringen bør se på hvordan det skal sjekkes at institusjonene gjennomfører krav og forventninger fra *Nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler*, hvor det i punkt 1 står:

“Vitenskapelige artikler fra offentlig finansiert forskning skal gjøres åpent tilgjengelige. Forskere skal undersøke mulighetene for å publisere sine artikler i åpne tidsskrifter og velge åpne tidsskrifter der det er faglig forsvarlig. Kun i unntakstilfeller kan artikler basert på offentlig finansiering publiseres i tidsskrifter som ikke tillater tilgjengeliggjøring i vitenarkiv”.

NSO mener det er aktuelt å se på om åpen publisering bør rapporteres på som institusjonenes årlige rapportering ut fra styringsparameterne i orienteringen om statsbudsjettet. NSO mener at regjeringen også må utdype hva som menes med “ikke faglig forsvarlig”. Videre mener vi at det skal føres statistikk over i hvilken grad og i hvilke tilfeller artikler ikke legges ut åpent for å forhindre og kunne oppdage misbruk av unntaksregelen.

NSO mener at satsingen på åpen publisering også bør dreie seg om åpen tilgang på tall og data som forskes på ved institusjoner slik at studenter kan bygge videre på denne forskningen i egne oppgaver.

Videre mener NSO at høyere utdanningsinstitusjoner skal begrense bruken av patenter og andre måter å beskytte arbeid som utformes ved egne institusjoner. NSO mener at dette kan bidra til flere innovasjoner ettersom studenter kan bygge videre på ideene som allerede er under utvikling. NSO mener at man på samme måte som å satse på åpen publisering også bør satse på åpne kildekoder som Open Source, hvor datakoder tilgjengeliggjøres med formål om videreutvikling.

NSO forventer at revidert langtidsplan inneholder krav om at:

- Alle offentlig finansiert forskning, herunder publikasjoner, tall og datamateriell, skal legges åpent ut innen 2024, og at det er institusjonene som skal påta seg kostnadene dette medfører.
- Utdanningsinstitusjoner skal begrense bruken av patenter og andre mekanismer for å beskytte innovasjoner.
- Det på samme måte som man satser på åpen publisering skal satses på åpne kildekoder.

Forskning på høyere utdanning og forskning

NSO mener at revidert LTP må adressere samspillet mellom utdanning og undervisning som et viktig forskningsområde. Dette for å kunne legge vitenskapelige funn til grunn for at utdanninger tilbyr undervisningsformer som skaper kompetente yrkesutøvere. Det bør også forskes på hvordan forskningen som utvikles (kan) brukes og benyttes i samfunnet. Dette innebærer både hvordan forskningen brukes for å utvikle ny politikk og nye reformer, hvordan den brukes i arbeids- og næringslivet, samt hvordan denne formidles til samfunnet forøvrig.

NSO forventer at revidert langtidsplan inneholder krav om at:

- Det utlyses oppdragsforskning innenfor temaet forskning og undervisning som undersøker hvordan norske høyere utdanningsinstitusjoner kan tilby bedre utdanning og undervisning, og hvordan samfunnet benytter seg av og videreutvikles av resultater fra forskning.

HVA KAN EVENTUELT PRIORITERES NED VED FORTSATT KONSENTRERT SATSNING PÅ NOEN FÅ OMRÅDER?

NSO mener prioriteringer innenfor høyere utdanning og forskning ikke trenger å handle om satsning på noen få områder, men heller er et spørsmål om hvordan det prioriteres innenfor det enkelte området. For NSO handler det om at ikke for mange miljøer innenfor samme område skal drive med det samme, men heller spesialisere seg innenfor ulike områder. Vi ønsker å slå et slag for mer samarbeid basert på frivillighet mellom institusjoner i stedet for økt konkurranse om de samme midlene.

AVSLUTNING

NSOs viktigste anmodning i denne revideringen er at langtidsplanen endres til å være en plan som i realiteten er like mye en plan for høyere utdanning som for forskning. Det er den ikke i dag.

Vennlig hilsen

Kine Nossen
Fag- og forskningspolitisk
ansvarlig